

TOPCHIEVA I. A. Content and sequence training future music teachers to work with the choir using heuristic methods of teaching.

The article describes the basic positions of training future music teachers to work with the choir using heuristic methods. Technology is proposed, comprising the steps of: stimulating-organizational, analytical-constructive, interpretational- retrieval, creative and productive, the sequence of which is due to the specific application of heuristic methods of training in conducting and choral music training of future teachers.

Keywords: *heuristic methods of training future music teacher, the interpretation of the artistic image.*

УДК 378.016

Холоденко О. В.
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ СТУДЕНТІВ ВНЗ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

У статті на основі наукової літератури аналізуються сучасні підходи до навчання англійської мови студентів вищих навчальних закладів. Детально розкриваються такі найбільш ефективні підходи, як комунікативний, компетентнісний, інтегрований, диференційований, лінгвокультурологічний.

Ключові слова: *підходи до навчання, англійська мова, студенти, комунікативний, компетентнісний, інтегрований, диференційований, лінгвокультурологічний підходи.*

Реформування в галузі освіти, зокрема перехід до Болонського процесу, відбувається в умовах глобалізації. Така тенденція ставить нові завдання та вимоги перед вищою освітою, які полягають не лише у підготовці кваліфікованих кадрів, а й у володінні ними англійською мовою як мовою міжнародного спілкування. Це, в свою чергу, потребує переосмислення, уточнення та пошуку сучасних ефективних підходів до навчання цього предмету в українському суспільстві.

Проблему навчання іноземної мови, застосування різних методик і технологій висвітлено в педагогічних працях І. Зимньої, В. Маслова, С. Певної та ін. Розкриттю найбільш популярних підходів до навчання англійської мови, а саме комунікативного та компетентнісного, присвячені роботи науковців (М. Ковбанюк, Л. Личко, О. Чаплик, Л. Максименко, М. Мінакова, Т. Юсопова). Малодослідженими залишаються такі підходи, як лінгвокультурологічний, диференційований, інтегрований.

Мета статті полягає у розкритті на основі аналізу психолого-педагогічної літератури найбільш ефективних підходів до навчання

студентів вищих навчальних закладів англійської мови.

Період становлення англійської мови як мови міжнародної сприяв появі нової мети у процесі навчання, а саме оволодіння мовою як засобом спілкування, бо лише знання граматики та лексики недостатньо для реалізації успішної комунікації. У цьому випадку спілкування слугує: а) каналом, по якому здійснюється пізнання, б) засобом, що розвиває індивідуальність; в) інструментом виховання необхідних якостей особистості; г) способом передачі досвіду і розвитку вмінь спілкуватися [8]. Саме в рамках комунікативного підходу вперше було висунуто положення про те, що спілкуванню слід навчати тільки через спілкування.

Комунікативний підхід знаходить своє практичне втілення в британських і вітчизняних навчально-методичних комплексах, які використовуються у навчанні англійської мови для формування комунікативної компетенції різного рівня.

Основою впровадження комунікативного підходу є застосування п'яти макростратегій:

1. Створення сприятливих умов для навчання. Перша стратегія ґрунтується на загальновідомій теорії про те, що реально навчити мові неможливо, можна лише створити умови, за яких буде відбуватись навчальний процес. Забезпечення цих умов не обмежується навчальними програмами чи підручниками, адже процес навчання є двостороннім. Сприятливі для навчання умови можуть створюватись як викладачем, так і студентами.

2. Використання мовних ситуацій створених студентами. Згідно з другою стратегією, викладач і студент є співучасниками обговорення різних ситуацій. Викладач не повинен ігнорувати ініціативу студента.

3. Налагодження взаємодії між учасниками. Третя макростратегія передбачає усвідомлену взаємодію студент-студент і викладач-студент в процесі комунікації. Налагоджена взаємодія дає змогу залучити різні види мовленнєвої діяльності студентів. Така стратегія передбачає можливість студента свідомо породжувати розмову із усіма учасниками процесу спілкування (англійською мовою).

4. Активізація евристичних здібностей студентів. Суть цієї стратегії полягає у тому, що, володіючи певними евристичними здібностями, студент, зробивши ряд порівнянь та узагальнень, переносить шаблонні конструкції в інші мовленнєві ситуації.

5. Вивчення лінгвістичного стимулу, що ґрунтується на психолінгвістичних здібностях щодо мовного сприйняття та створення звуків мови, які включають швидку та схожу інтеграцію синтаксичного, семантичного та мовленнєвого феномену [10, с. 241].

Одним з основних принципів комунікативної методики є принцип

мовної практики, акцент на мовленнєвій діяльності та формуванні мовленнєвих умінь і навичок. Тобто такий підхід передбачає максимальне занурення студента в мовний процес. Основна мета цього методу – навчити студента спершу впевнено розмовляти мовою, що вивчається, а потім уже думати нею. Для досягнення цієї мети викладач підбирає відповідні форми і методи навчання – вирішення проблемних або дискусійних завдань, робота з партнером, завдання, що відтворюють реальні ситуації спілкування. Але й найбільш ефективною стає рольова гра, яка надає можливість моделювати в навчальних умовах реальні життєві ситуації. Рольова гра проводиться в парах або мінігрупах, що забезпечує одночасне говоріння всіх студентів і збільшується час англійської практики кожного з учасників іншомовного спілкування.

Особливо успішно використовується комунікативний підхід у викладанні англійської мови в умовах мовного середовища, коли англійська мова є єдиним засобом спілкування між студентами. Тобто для того, щоб вирішити комунікативні завдання, студенту необхідно використовувати іношомовний код для вербального оформлення свого мовного наміру.

Комунікативний підхід у навчанні англійській мові має як позитивні, так і негативні аспекти. Недоліки такого підходу полягають у тому, що недостатньо уваги приділяється таким питанням англійської культури, як читання та письмо, хоча особлива увага приділяється лексиці та говорінню, граматику залишається осторонь, а без оволодіння граматичними конструкціями неможливо досягти правильності вимови.

У сучасному освітньому просторі одним із найбільш популярних підходів до навчання стає компетентнісний. Під компетенціями розуміють сукупність знань, навичок і здатність застосовувати їх у конкретних умовах реальної життєдіяльності. Компетентнісний підхід у навчанні іноземної мови (у тому числі англійської) – це спрямованість освітнього процесу на формування у студентів іншомовної комунікативної компетенції з одночасним формуванням ключових компетенцій, до складу яких зазвичай відносять соціально-особистісні, загальнонаукові й інструментальні компетенції [2, с. 183].

Під поняттям “іншомовна комунікативна компетенція” розуміють здатність успішно вирішувати завдання взаєморозуміння і взаємодії з носіями мови, яка вивчається, відповідно до норм і культурних традицій в умовах прямого й опосередкованого контактів. Основними характерними рисами іншомовної комунікативної компетенції є: динамічність, імпліцитність, комплексність, культурна зв'язність і релятивність. Мета формування іншомовної комунікативної компетенції полягає у тому, щоб навчити студентів вирішувати завдання взаєморозуміння і взаємодії з носіями мови, що вивчається, відповідно до норм і традицій культури цієї

мови в умовах прямого й опосередкованого контактів [2].

Компетентнісний підхід протистоїть поширеній думці про те, що вивчене або запам'ятоване і є знанням. Людське знання розвивається, передається і зберігається в соціальних ситуаціях; відображає взаємозв'язок людського мислення і соціального контексту, в якому воно виникає; відображає реальність повсякденного спілкування [4]. Таке розуміння є однією з істотних відмінностей сучасного підходу до навчання від традиційних, у яких мета полягає у ретрансляції знань, а не надбанні їх у процесі активної пізнавальної діяльності. Тобто такий підхід у навчанні англійської мови базується не на накопиченні обсягу знань, навичок і умінь, а на здатності використовувати їх в іншомовній діяльності.

Інша особливість компетентнісного підходу полягає у врахуванні сучасних умов освіти на основі особистісно-орієнтованої парадигми. У рамках цієї парадигми компетентнісний підхід задає набір компетенцій, орієнтованих на смислову складову будь-якого виду діяльності. Поняття компетентності включає не тільки когнітивну та операційно-технологічну, а й мотиваційну, етичну, соціальну, поведінкову складові. Тому компетентність завжди забарвлена якостями конкретної людини, проявляється як особистісно-усвідомлювана, що увійшла до суб'єктивного досвіду [4].

Важливою особливістю є і те, що компетентнісний підхід визначає результати навчання, ставить перед викладачем конкретні завдання формування того комплексу компетенцій, при оволодінні яким студент стає не лише фахівцем, але й конкурентоспроможним на ринку праці. При компетентнісному підході до навчання англійської мови студентів головна увага звертається на професійну спрямованість освітнього процесу, результатом якого буде формування у студентів здатності і готовності вирішувати комунікативні завдання у сфері професійної діяльності, володіти стратегіями реалізації іншомовного професійного спілкування. Крім того, такий підхід дає змогу розвивати навички пошуку та аналізу потрібної інформації, роботи з документацією на англійській мові в професійній сфері. Якість навчання англійської мови за таким підходом визначається такими факторами: задоволення пізнавальних запитів, підвищення предметної компетенції, забезпечення конкурентоспроможності.

У вивченні іноземної мови для досягнення комунікативних цілей студенти природно об'єднують (інтегрують) мовні навички. Тому логічно виникає необхідність будувати процес викладання з урахуванням інтегрованого підходу (integrated approach). Інтеграція – поняття, що означає стан зв'язаності окремих диференційованих частин і функцій системи, організму в ціле, а також процес, що веде до такого стану [7, с. 229]. Такий підхід об'єднує всі види розмовної діяльності: читання, письмо, говоріння й прослуховування, залежно від мети заняття і його

етапів.

Інтегроване навчання мови дає змогу поєднувати тематичний і нетематичний (не об'єднаний однією тематикою) підходи проведення занять. Вибрана тема повинна бути інформативною, цікавою і важливою для студентів, а також давати велику кількість мовних форм і функцій. Інтегрований підхід, який природно передбачає і гуманістичний підхід до навчання, дає змогу створити позитивну емоційну атмосферу [9].

Застосовуючи такий підхід, викладач сприяє підвищенню впевненості студентів у своїх знаннях, у собі, саме заняття має стимулюючий, інформаційний характер (з обов'язковим поєднанням соціокультурної інформації) і відповідає темі, яка вивчається. Педагог не повинен переривати студента, помилки виправляються коректно, в кінці заняття, у вигляді вправ на певні структури, підкреслюючи, що це типові помилки.

Особливість інтегрованого підходу полягає у тому, що на заняттях використовуються різноманітні види роботи, зберігаючи при цьому принципи комунікативності, ситуативності, новизни та індивідуальності. Заняття проводиться у темпі, без пауз, із різноманітними завданнями. Їх використання вимагає вправ для розвитку всіх мовних навичок і умінь. Навчання англійської мови передбачає такі етапи: мовленнєва розминка (warming-up), виклад матеріалу, практика, поступовий перехід від навчальних вправ чи завдань до вільного мовлення.

Як зазначають науковці, це підхід від “мікродіяльності” (нагромадження словника, виявлення граматичних явищ, відповіді на питання для перевірки розуміння тексту тощо) до “макродіяльності” (рольові ігри, дебати, дискусії, інтерв'ю і т. ін.) [5].

Диференційований підхід у навчанні – це не тільки диференціювання завдань за ступенем складності, але диференціювання умов виконання цих завдань (різна допомога вчителя слабким і сильним учням, різний час для виконання завдання, для обмірковування відповіді тощо), а також форм контролю над їхнім виконанням.

Л. Бутова запропонувала такі варіанти здійснення диференційованого підходу в навчанні іноземної мови (у тому числі англійської):

– диференційована складність завдання – однакові умови його виконання для всіх учнів – однакові форми контролю над його виконанням;

– диференційована складність завдання – диференційовані умови його виконання – однакові форми контролю над його виконанням;

– диференційована складність завдання – диференційовані умови його виконання – диференційований контроль;

– однакова складність завдання для всіх – диференційовані умови його виконання – диференційований контроль;

– однакова складність завдання для всіх – однакові умови його виконання – диференційований контроль [1].

Таким чином, диференційований підхід до навчання англійської мови дає змогу задовольнити пізнавальні потреби студентів із різним рівнем знання англійської мови з урахуванням їхньої індивідуальної підготовленості, індивідуальних якостей.

Дуже цікавим, на нашу думку, є лінгвокультурологічний підхід, який з'явився у зв'язку з уявленням про мову як про явище культури. Проблема взаємодії мови та культури є однією з центральних у мовознавстві. У другій половині ХХ ст. на стику історії, соціології, психології, антропології, лінгвістики, мистецтвознавства виникла лінгвокультурологія – наука, що займається дослідженням історичних та сучасних мовних фактів крізь призму духовної культури. Бурхливий розвиток гуманітарних наук та поява великої кількості відомостей у педагогіці, психології, культурології, соціології, політології та ін., у зв'язку з чим виникла необхідність виявлення основних аспектів у спілкуванні, поведінці, свідомості людей, а також у системі їхніх цінностей та мові. Глобалізація призвела до необхідності врахування різних нюансів світогляду представників різних культур. Мова, своєю чергою, і є тим засобом, який осмислює колективний досвід, закодований у словах, фразеологічних одиницях, текстах та ін. [3].

Вивчення англійської мови надає можливість долучитися до світової культури, отримати можливість розвивати раніше не освоєні способи вираження почуттів, думок, що є характерними для англійської культури.

Спираючись на лінгвокультурологічний підхід у викладанні англійської мови, педагог багато уваги приділяє прислів'ям, приказкам, фразеологізмам, акцентуючи на різних значеннях, які вкладають представники різних культур в одні й ті самі слова.

Дослідники виділяють такі принципи лінгвокультурологічного підходу:

1) оволодіння всіма аспектами англійської мови крізь призму культурного фону;

2) автентичність досягається тим, що навчання відбувається на реальних текстах, літературних творах, аудіо- та відеоматеріалах;

3) комплексність (взаємопов'язане вивчення всіх аспектів мови: говоріння, аудіювання, читання та письмо);

4) принцип новизни (пояснення студентам у процесі навчання найновіших нюансів мови, особливостей використання різних лексичних та граматичних структур);

5) принцип традиційності досягається шляхом вивчення звичаїв, норм поведінки та етикету країни, мову якої вивчають [3, 6].

Використовуючи такий підхід до навчання англійської мови, розширюється культурний світогляд студентів, відбувається ознайомлення

з традиціями та етикетом країни, мову якої вивчають, комплексно вивчаються всі аспекти англійської мови, розвивається прагнення до діалогу культур, виховується толерантність та повага до інших націй, досліджується взаємозв'язок між мовою та характером і культурою його носія, заняття мають творчий, пізнавальний, проблемний характер.

Поряд з перевагами лінгвокультурологічного підходу існують і недоліки, які полягають у тому, що не завжди є можливість подати матеріал в лінгвокультурологічному контексті, викладач повинен мати культурологічну базу підготовки та необхідна ретельна підготовка до кожного заняття, що вимагає з його боку великих затрат часу.

Отже, проаналізувавши наукову літературу, можна зробити висновок, що будь-яких підхід до навчання англійської мови (комунікативний, компетентнісний, диференційований, лінгвокультурологічний, інтегративний тощо) має як свої переваги, так і свої недоліки. Тому дуже важливо, щоб викладач проявляв творчу майстерність, застосовуючи ці підходи комплексно відповідно до мети і поставлених завдань теми, яка вивчається. Перспективи подальшого дослідження вбачаємо у розкритті таких підходів, як особистісно орієнтований та діяльнісний.

Використана література:

1. *Бутова Л. В.* Диференційований підхід у навчанні англійської мови / Л. В. Бутова // Таврійський вісник освіти. – 2011. – № 4 (36). – С. 174-178.
2. *Зимняя И. А.* Психология обучения иностранным языкам в школе [б-ка учителя иностр. яз.] / И. А. Зимняя. – М. : Просвещение, 1991. – 222 с.
3. *Маслова В. А.* Лингвокультурология / В. А. Маслова. – М. : Академия, 2001. – 208 с.
4. *Минакова Л. Ю.* Компетентностный подход в реализации профессионально-ориентированных проектов при обучении иностранному языку / Л. Ю. Минакова, О. А. Обдалова // Вестник Томского государственного университета. – 2012. – № 365. – С. 143-148.
5. *Морська Н. О.* Інтегрований підхід до викладання іноземної мови / Н. О. Морська // Lviv Polytechnic National University Institutional Repository. – Режим доступу : <http://ena.lp.edu.ua>
6. *Певна С. Є.* Основні підходи до викладання англійської мови в контексті формування суб'єктної позиції студентів / С. Є. Певна // Освіта та педагогічна наука. – 2013. – № 2 (157). – С. 37-42.
7. Педагогічний словник / за ред. дійсного члена АПН України М. Д. Ярмаченка. – К. : Педагогічна думка, 2001. – 514 с.
8. *Степанова Т. Ю.* Специфика применения коммуникативного подхода в обучении иностранным языкам / Т. Ю. Степанова // Интеграция образования. – 2012. – № 2. – С. 37-41.
9. *Сухобская Г.* Изучение иностранного языка как процесс проникновения в психологию и культуру другого народа / Г. Сухобская, Е. Вдовина // Современная зарубежная культура в обучении иностранным языкам : сб. мат. научно-практ. конф. “ ”. – Спб., 1993. – С. 24-28.
10. Oxford University Press. Power, Pedagogy & Practice. 1997. – 400 p.

***Холоденко О. В.* Современные подходы к обучению английского языка студентов ВУЗов: теоретический поход.**

В статье на основе научной литературы анализируются современные подходы к обучению английскому языку студентов высших учебных заведений. Детально раскрываются такие наиболее эффективные подходы, как коммуникативный, компетентностный,

интегративный, дифференциальный, лингвокультурологический.

Ключевые слова: подходы к обучению, английский язык, студенты, коммуникативный, компетентностный, интегративный, дифференциальный, лингвокультурологический подходы.

KHOLODENKO O. V. The Modern Approaches of Teaching English the University Students: a Theoretical Approach.

The modern approaches of teaching English at Universities on the basis of the scientific literature analyzed in the article. Elaborates the most effective approaches such as communicative competence, integrative, differential, lingvocultural.

Keywords: approaches of learning English, the students, communicative competence, integrative, differential, lingvocultural approaches.

УДК 372.881.161.1

Цимбал Т. М.
**Харківський національний автомобільно-
дорожній університет**

МОЖЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ ПРОЕКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В МОВНІЙ ПІДГОТОВЦІ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ

У статті аналізуються можливості застосування технології проектної діяльності в навчанні іноземних студентів російської мови. Відзначається, що в сучасній педагогіці метод проектів є особово-орієнтованою технологією навчання, яка інтегрує в собі проблемний підхід, групові методи, рефлексії, презентативні, дослідницькі, пошукові та інші методики. Розглянуті особливості застосування методу проектів для формування комунікативної, країнознавчої, інтелектуальної та творчої компетенцій. Зроблені істотні методичні висновки щодо широких можливостей проектів, оскільки ставлять учнів в умови реального мовлення як підготовленого, так і не підготовленого. Звертається увага на зміну ролі викладача: на різних етапах проектної діяльності він виступає в ролі джерела нової інформації, консультанта, помічника, координатора, спостерігача. Необхідність застосування технології проектної діяльності підвищує кваліфікацію викладача та якісний рівень викладання.

Ключові слова: технологія проектної діяльності, метод проектів; комунікативна, країнознавча, інтелектуальна і творча компетенції.

Сучасні міжнародні тенденції в освіті розглядають здатність учнів до самостійного вирішення проблем у різних сферах життєдіяльності, функціональну грамотність, володіння соціальними та когнітивними компетенціями, здатність до широких узагальнень і вміння вирішувати практичні завдання на основі інтуїції та здорового глузду як один з найважливіших результатів і показників нової якості освіти. Ці обставини роблять актуальною проблему пошуку ефективних і доступних для масової практики педагогічних технологій, що дають змогу забезпечити нову якість освіти, реалізувати принцип особистісно-орієнтованої спрямованості.